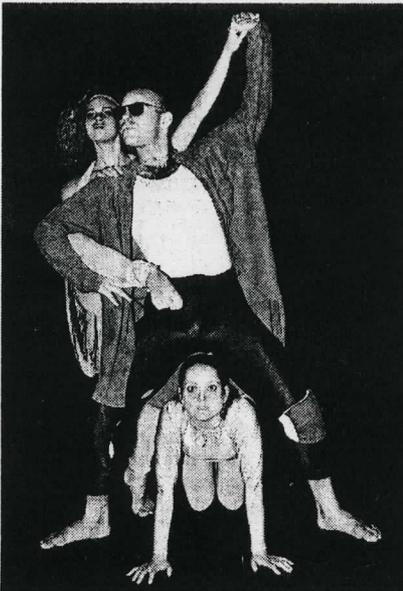


מהי ישראליות במחול

מחור

גיורא מנור



"רצים רצים רצים" של אלזבט דורכר

נרמזנו ב"קיר". גם הוא מנסה לפרוץ חומה. את חומת האטימות, או אם תרצו, את האדישות למוסיקה, המצינת כוריאוגרפים ישראליים (ואחרים), הרואים במוסיקה או טפטים של רקע בלבד, או נתלים על המקצב כמו שטובע נאחו בגלגל ההצלה.

ממש כשם שרוב עמיתי המבקרים לא חשו את הכאב העמוק, את החיפוש אחרי הביטוי בתוך הרעש (לפעמים גם כמובן רעידת אדמה, כבומים המרעידים את הגוף) אצל נהרין, הם נכשלו בהבנת הגישה של מרגולין. גסות הרוח וההתייחסות למרכיבי החיצוניים, המאפיינת אצלנו את "העיתונאות החרשה" כביכול, מונעת מראש חרידה רגישה לעולמו של יוצר. השימוש של מרגולין בציטוטים מתוך יצירות מוכרות אינו שעשוע, אלא רצון כן להתייחס לאמנות המחול בהתפתחותה ההיסטורית. כשם שנהרין מחפש את עצמו, כאמן וכישראלי, בתוך הרוק רביהרציבילים והואר הכמעט אלים של התאורה, ממש כך מחפש ירון את עצמו בצלילים המעודנים של הרומנטקה.

הישראליות המובהקת על שני היבטיה באה לידי ביטוי גם בעבודתו של משה אפרתי על "סינדרום היהודי הנורד". מבחינה זו נעשתה בחירה מוצינת על-ידי מנהלו הפורש של הפסטיבל, עורך קוטלר.

□□□

יגוד גמור לרוח זו של זהות ישראלית, לא שובניסטית וממלחמת, כפי שבאה לידי ביטוי בהצגה הגדולה בכנסת ביום הקמת ממשלת הימין הלאומנית הקליריקלית של שמיר, שמצאתי במופעי הפסטיבל, חשתי במופע של להקת "בת-דור", שנערך באולמה בתל-אביב.

בישעמוות לב" מאת סיקה קול (למוסיקה של פליפ גלאס) יש הרבה תנועות, אין סוף כביסות ויצירות, אבל מעט תנועה משמעותית. הלא המושג מצוין תופעה המשכית, רצופה, שהפקתה פירושו מוות.

יתר שלוש היצירות שבתוכנית הן של כוריאוגרפים אורחים. בכך אין כל פסם בעיני. הטובה בהן היתה זו של מרק חיים (ויצר "הודי-אמריקני צעיר ומוכשר"), ירק אם תרקוד עם ספה... באווירה לאטינאמריקנית, שכביצוץ הנוכחי שלה היתה מלאת אווירה חושנית, בזכות הביצוע המרשים של שימי חוזה ואור אבוהה.

ה"רביעייה מספר 2" של היוצר ההולנדי ניל כריסטי היא מלאכה כוריאוגרפית עשויה היטב, אבל לא מקורית במיוחד. היא זכתה לביצוע טוב של פטריסיה אהרונ, אניה ברוד וקאס קמנה, שהיה חלש ורך מדי לעומת הרקדן החדש בלהקה, פרנסיסקו פימנטל, בעל הנוכחות הבימתית החזקה.

יוצר הולנדי אחר, אך ובה, קרא למחול שלו "שלאגרי". כביכול - אליבא דתוכניה - מרובד במרד נעורים נגד עולות החברה. מלבד תלבושות שחורות, מכריקות ויפות לא מצאתי כל ביטוי להצגות היוצר בעבודתו, שלמרות שמה אינה להיט בעיני.

כל התוכנית היתה שייכת לאיוה עולם בלתי קשור למציאות כלשהי, ולא משום שבלהקה יש הרבה רקדנים מחול. הרי גם ב"קיר" משתתפים רקדנים לא-ישראליים. אבל זה אינו מפרעי לעבודה זו להיות ישראלית ממש, כשם שההתמודדות של מרגולין עם מוסיקה ומחול אירופי רק מגישה את ישראליותו העמוקה.

ר
תידור, בת-שבע, תיאטרון המחול הירושלמי, ירון אצלנו נמשך כל השנה. מכל מקום, אם מרובד במופעי מחול וכו"ל ביתר אמנויות הבימה, שאנו מבורכים בהן, בשל שפע זה נעשה עולה, מבחינת הניתוח והמיידיית המתחייבת מתגובות אקספרס בו בלילה, אם בשל קוצר הראות והאטימות של מבקרים מסוימים.

פועלי הניקיון עוד לא הספיקו לסלק את שרידי מסיבת הסיום של פסטיבל ישראל, וכבר נערכה כבודה של תיאטרון המחול הירושלמי, אותו מנהלת תמרה מיאלניק, ובה שלוש עבודות מוכרות ואחת חדשה, "רצים, רצים, רצים" מאת אלזבט דורכר. הוא טרין, בו אמורים רקדנים (לחן הלהרטל, פאלאס סלייטר ויובל (הן) לעמוד למכתנו של כוריאוגרף, על מנת להתמודד על תפקיד. בעצם מין מיני "שורת המקלה". כמו בעבודתה הקודמת, בחרה אלזבט באווירה המוכרת לה היטב. הפעם זו אינה מורה כמו ב"מאראס", אבל הגישה היראליסטית מחייבת שרטוט דמויות, דבר שלרעתי לא נעשה במידה מספקת, והמתח הרב מתבטא בעיקר במין תזוית, פחות כללית, פחות מדי מעוצבת ספציפית. זו עבודה פחות מרשימה מהביצוע המחדש של יצירתה "נקמה מתוקה", בו מופיע "רקדן אורח" בתפקיד התיקוב המגודל, השתלטן, היושב בכיסא נרנדה (סמל לוקנה דוואק, שארבע רקדניות ברמות מסלולות מנסות לרקוד. אמנון רביב, לראשונה בעבודה שאינה שלו של אשתו אסתי פומינג, מצליח יפה לעצב את התגובות הנרקטיות הילריות של הרמות.

יתר התוכנית כולה שתי עבודות מוכרות, את הסולו התניכ" של תמרה עצמה, בו שרה אמנו מסתבכת באוהל, שהוא גם בית וגם שמלה, ו"מרגמים מקריים" מאת רות פורלר.

□□□

פסטיבל ישראל, שנפתח ביצירתו רבת-ההיקף של משה אפרתי "סרוב הולך", ננעל בעבודתו המצוינת של אוהד נהרין עם הלהקת בת-שבע, "קיר". זו עבודה "צברית", ישראלית מאוד, ולא רק בשל התלבושות (שעיצבה אילת הרפוז) של כובעי-מכל ומכנסי חאקי קצרים. שיתוף הפעולה היוצר בין הכוריאוגרף לשלישיית "נקמת הטרקטור" הוליד מתקפת דציבלים, הנשברת במקומות בולטים על-ידי דומייה או נגינה חרישית של טיפות עותיק, המשמיע שירים גונים משנות הארבעים. גם צירוף זה של מהומה קולנית ודממה רקה, מלאת איוו ערגה טמירה, מאפיינת את הנפש הצברית החצויה בין המצ'ואיזם הכוחני, הנרדש כביכול מהגנסיכות האלמית של קיומו הלאומי, לבין הרגישות, שבאה לידי ביטוי, למשל, במספר העותקים הרב, יחסית, של ספרי שירה הנמכרים בישראל.

הקיר, שאינו מופיע בשום צורה מוחשית, הוא זה שבני הארץ מנסים לטפס עליו כדי לפרוץ את המצור הרוחני בו אנו חיים. כך, מכל מקום, אני תופס את המושג הזה. ואולי זה גם קיר האטימות שכל אחד מאיתנו נתקל בו ביחסים עם הוולט.

אין לי מושג אם גם אוהד רואה זאת כך. מכל מקום, סימו המרשים של חלקו הראשון של המופע, נוסח חרש "לאחר מי יודע", קטע האופק תאוצה אורירה, מסתיים בכך, שהתברר: זורקים מעליהם את הבגדים, המצינים את הוהות שלהם.

הבניין המעולה של השיר, שכל בית בו מוסף עוד קוליה לטקסט, בא לידי ביטוי בתנועה. ייחוד צמאה בעיני השבירה הצורנית של הבית בו אציק גלילי עולה על כיסא ואינו זו לשנייה. והרי זה גם שיר השייר לסקר פסח, מומנט גרשני משפתתי במיוחד.

רוואק הסצנה בה שולחן ערוך, בנאטוראליזם שלא כל-כך שייך לעניין, בצלחת אסיריות ומשקה, זו ומתרחק מן המימיות, זו לסגנון היצירה כולה. למרות שזו מטאפורה יפה.

את הקטעים בהם התרקנים זורקים את עצמם לכל עבר והתנועה כאילו מתנפצת לכל כיוון בחלל, מאחרים הרגעים בהם זוג, אולי אם וכן, ושמה בעל ואשתו (מארי קו'יווארה וקארל האוס), ורקדים לברם, כמין מוטיב מוביל.

ברגע מסוים "מפריע" להם ארו לוי על-ידי הנפתו של רעשן-פורים נעקי. עוד חג יהודי, הבא לידי ביטוי סמלי, ביקורתי בעצם.

על אוהד היה למצוא הקבלה ל"אחד מי יודע", שתהווה קורה ליצירה המצוינת כולה. אבל הרבר לא נעשה, וזה חבל.

מבחינה מסוימת קשה למצוא יגוד אסתטי חריף יותר ל"נקמת הטרקטור" ב"קיר" מאשר המוסיקה של שומאן פרסיקובאליד ומגולטון, בה בחר ירון מרגולין ביצירתו העדינה, האישית לא פחות מזו המבוצעת של אוהד נהרין. "מחולות בני-בית דוד", שכתוצה בפסטיבל שלושה ימים בלבד לפני מופע "בת-שבע", מייצגת בעיני בדיוק את אותו הפו המוסתר שבנפש הצברית. עליו